

УДК 504.03

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ «ТРИ К» ЩОДО ВІДТВОРЕННЯ СТАЛОСТІ ТИЛІГУЛЬСЬКОГО ЛИМАНУ

О.Р. Губанова, д.екон.н., доц.

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

Погіршення стану Тилігульського лиману, який вважається унікальним природним комплексом, є однією з найгостріших екологічних проблем Причорноморського регіону України. Його відновлення і раціональне використання можливо лише при дотриманні балансу між можливостями екосистеми і потребами соціально-економічного розвитку мікрорегіону, до складу якого входять населені пункти, дачні масиви, курортно-рекреаційні об'єкти та землі природно-заповідного фонду, а галузева структура представлена сільським господарством, рекреацією і транспортом. Проте складна та неефективна система управління територіальним розвитком, яке одночасно здійснюється Одеською та Миколаївською облдержадміністраціями, вкрай негативно впливає на сталість Тилігульського лиману. Так, питаннями функціонування та розвитку населених пунктів і господарств безпосередньо займаються районні адміністрації та сільради, а також відповідні обласні управління (економіки; праці та соціально захисту населення; розвитку інфраструктури та енергозбереження; регіонального розвитку, містобудування та архітектури; культури та туризму) і підрозділи районного підпорядкування, а управлінням агропромисловим комплексом, транспортним сектором та рекреаційною сферою - галузеві структурні підрозділи держадміністрацій обласного та районного рівнів. Крім того, Тилігульський регіональний ландшафтний парк (ТРЛП), до складу якого входять узбережжя і акваторія лиману, поділений на дві територіально-адміністративні одиниці і, відповідно, має два центри управління – Одеську та Миколаївську адміністрації, що також не сприяє сталому розвитку лиману, частина якого, за Рамсарською конвенцією, віднесена до водно-болотних угідь міжнародного значення [1].

Отже, незбалансованість функціонування соціо-еколого-економічної системи Тилігульського лиману, значною мірою, зумовлена порушенням басейнового принципу управління його природно-ресурсним потенціалом, а також неузгодженістю інтересів зацікавлених сторін (стейкхолдерів): владних структур обласного, районного та місцевого рівнів; суб'єктів господарювання (мешканців прибережних сіл, керівництва та працівників Держпідприємства «Одеське лісове господарство», курорту «Коблево» тощо); сезонних природокористувачів (дачників); адміністрацій та співробітників обох частин ТРЛП; рекреантів (відпочивальників, туристів, рибалок та ін.); партнерів (науковців, природоохоронних громадських

організацій, ЗМІ).

Метою дослідження є обґрунтування доцільності створення ефективного організаційно-економічного механізму узгодження потреб стейкхолдерів мікрорегіону Тилігульського лиману з можливостями його екосистеми та прилеглих територій на основі принципу «три К» (комунікація, кооперація, координація).

Серед багатьох причин неощадливого використання природно-ресурсного потенціалу Тилігульського лиману чи не головною, поряд з обмеженістю інформації, технологічних та фінансових можливостей, слід вважати відсутність інтегрованої системи управління ним, що, в свою чергу, впливає на якість організаційно-управлінських рішень з планування комплексних природоохоронних заходів та моніторингу стану екосистеми лиману, регулювання природокористування з урахуванням інтересів всіх стейкхолдерів, прогнозування та зменшення рівня антропогенного навантаження тощо.

З огляду на це, важливою складовою інтегрованої системи управління Тилігульським лиманом має стати відповідний організаційно-економічний механізм стимулювання сталого функціонування зони лиману, який дозволить не тільки зберегти його унікальну екосистему, а й не обмежувати потреби усіх, життя та діяльність кого залежить від ресурсів мікрорегіону. І якщо всі зацікавлені сторони, як показано в роботі [2], будуть залучені до циклу стратегічного планування на початкових стадіях, то великою має стати вірогідність підтримки ними більшості заходів щодо сталого використання природно-ресурсного потенціалу Тилігульського лиману, акумулювання знань, появи нових ідей та ініціатив, досягнення суспільної згоди, створення «капіталу співпраці».

Отже, формування організаційно-економічного механізму узгодження інтересів стейкхолдерів зони лиману з можливостями його екосистеми та прилеглих територій має відбуватися за принципом «три К», проявом якого являється:

- здійснення процесу встановлення контактів, надання інформації та обміну нею;
- узгодженість дій в процесі управління;
- співпраця між зацікавленими сторонами (людьми та організаціями) у визначення загальної мети і шляхів її досягнення, а також безпосередньо в процесі спільної роботи, спрямованої на досягнення цієї мети – забезпечення сталого розвитку Тилігульського лиману.

Застосування принципу «три К» в управлінні природно-господарським комплексом лиману, в свою чергу, дозволить недержавним бенефіціаріям приймати участь у розподілі фінансів, плануванні та реалізації поточних й стратегічних завдань, формуванні керуючого органу, зокрема, Ради лиману, і за рахунок підвищення рівня громадської участі створити менш сприятливі умови для корупції та ігнорування інтересів

громади щодо збереження якості суспільного блага, яким безумовно вважається екосистема Тилігульського лиману.

Враховуючи відмінність економіко-екологічних інтересів зацікавлених сторін та їх здатність впливати на відтворення сталості зони лиману, процес його інтегрованого управління має відбуватися шляхом екологізації поведінкової моделі одних стейкхолдерів та підвищення впливовості інших, що зумовлює доцільність використання різноманітних інструментів поширення екологічної інформації, здатних забезпечити реалізацію принципу «три К» на практиці. Одним з них є краудсорсинг - спосіб мобілізації людських ресурсів за допомогою інформаційних технологій з метою вирішення завдань, що стоять перед бізнесом, державою і суспільством в цілому. Відмінністю краудсорсингу від традиційних комунікаційних інструментів вважається однозначна націленість на дію та створення мотивації у людей відчувати себе потрібними і напрацьовувати позитивний імідж, а основною перевагою – суттєве зниження вартості і часу досягнення результату.

Краудсорсинг є принципово новим підходом до вирішення складних завдань, ефективність якого обумовлена тим, що він «спирається на ініціативу та інтелект сотень, тисяч, а іноді й сотень тисяч учасників. А завдання проектування майбутнього відноситься до розряду найскладніших...» [3]. Показово, що використання «колективного розуму» для вирішення суспільно важливих завдань, зокрема, відтворення сталості Тилігульського лиману, можна вважати інноваційним інструментом, який не потребує інвестицій, базується на філософії співучасті, орієнтований на комунікації, горизонтальні зв'язки та створює інформаційне підґрунтя для організації комплексного вирішення проблеми Тилігулу.

Таким чином, впровадження інтегрованої системи управління зоною Тилігульського лиману на засадах комунікації, кооперації та координації дій всіх суб'єктів впливу на стан його природно-ресурсного потенціалу має стати умовою щодо створення атмосфери прозорості та відкритості, при якій імовірність прийняття рішень, що не забезпечуватиме відтворення сталості лиману, знижується.

Література

1. Водно-болотні угіддя України. Довідник / Під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С. - К.: Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл, 2006. - 312 с.
2. Губанова О.Р. Використання методології стейкхолдер-менеджменту в забезпеченні сталого розвитку Тилігульського лиману / О.Р. Губанова // Вісник Одеського державного екологічного університету. – 2013. - № 16. – С. 18-26.
3. Хау Дж. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса / Дж. Хау. - М.: Альпина Паблишер, 2012. - 288 с.